

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXIX. De Parochiis & alienis Parochianis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

levet sepulturam, quam graves, uti paulò antè dictum. Ubi aliqui excipiunt, nisi dederit signa pœnitentiæ: minus rectè, cum id nihil faciat ad forum exterius, de quo agimus, si non sequatur absolutio, quæ etiam post mortem sequi potest, in casu, quo de pœnitentiâ constat. * Oc-
 10 cultè excommunicato deneganda non est sepultura; cum & occulto peccatori non sit denegandum Sacramentum Eucharistiæ, nam cum privatio sepulturæ sit publica, requirit & publicam causam, ne alias pœnæ delictum excedat, & qui habetur bonus, hac via infametur. Excommunicato propter crimina, ut homicidium, incestum, percussionem violentam Clericorum, etiam Ecclesiarum violationem, si in extremis agens & pœnitens absolutus fuerit, terra sancta non est deneganda, c. *fin. hoc rit. & c. 5. inf. De reprobis.* ubi hæredes dicuntur monendi; & censura Ecclesiastica compellendi ad satisfactionem damnorum per facinora defuncti contra iustitiam aliis illatorum.

11 Ubi quaeritur, An hoc procedat simpliciter? R. Jure civili non alias teneri hæredem ex delicto defuncti, quam quatenus ad eum pervenit, aut à defuncto lis est contestata, l. *unica C. Ex del defuncti in quant. hæred. conven. & Insti. De perpet. & temporal. a. 7.* Jure Canonico hanc rem esse controversam, tamen communioem & veriore m videri sententiam, hæredem teneri ad omnia damna per delictum defuncti data indistinctè, quatenus s. re substantia relicta, per text. in d. c. *fin. & ibi Gl. communiter recepta. & in d. c. 5.* Verum eam sententiam ita accipiendam putat Abbas, si defunctum pœnituerit; quasi tunc ex cautione ejus teneantur hæredes, quod alias pœnitentiâ non accipiat, nisi promissa satisfactione, non etiam si impœnitens decesserit, per text. in d. c. *fin. & d. c. 5.* quorum uterque loquitur in casu pœnitentiæ. At verò ratio dictorum textuum non est fundata in pœnitentiâ delinquentis, sed in exoneratione conscientie ejus, qui ut tenebatur actione ex maleficio ad damni refusionem, ita & hæredem relinquere obligatum, ad quem transeunt obligationes activæ & passivæ. Quæ ratio tam habet locum in hærede ejus, qui impœnitens est defunctus, quam qui pœnitens, cum ea res non minuatur jus alteri quaesitum. Facit pro hac parte text. in c. *Una nos 9. inf. De u-*

sur. ubi, non facta distinctione inter pœnitentem & non pœnitentem, dicuntur utriusque reles cogendi ad restitutionem usurarum. Non rectè quis objicit agi quasi ex contractu, nam idem in hærede furis, & aliorum, qui eundo non minus obligantur, quam utentur. Si pro 7. & 9. D. De condic. furt. Nec obstat quod mutuum sit contractus, cum utentem exactio veniat citra naturam contractus maleficio. Covarr. 3. Var. c. 3. n. 7. sub l. 1. Covarr. 5. fin. q. 15. n. 16. & Vaquius Illustr. Covarr. 90. n. 27. ubi alii allegantur.

TITULUS XXIX. De Parochiis & alienis Parochianis

SUMMARIUM.

1. Parochia & Parocia unde dicta.
2. Sacramenta in sua quisque parochia parati.
3. Missa similiter in propria parochia audienda.
4. Missa audienda diebus Dominicis & Festis.
5. Festo locali quinam teneantur audire Missam.
6. Peregrini, veluti Studiosi, an & quatenus teneantur.
7. Missa integra an audienda sub peccato?
8. Pars omissa in una Missa an & qualiter impleri in alia possit.
9. Missa qua intentione attentione, audienda.
10. Evangelium stando audendum.
11. Quæ causæ excusent ab auditione Missæ.

DE Parochiis superius facta mentio, plenius hic subjungitur. * Dicta videtur vel à præbendo Sacramenta, ducto enim à verbo Græco *παρῆκον*, id est præbens, secundum alios, à verbo *παροικία*, id est parochia, unde voluit legendum esse Parocia. Designat verò loci Ecclesiam, quam quisque tenet ratione domicilii.

Quisquis autem Sacramenta in sua Parochia accipit, præcipue pœnitentiæ; non etiam in aliena, cum alieno Parocho non suscipiatur in alienum parochianum, sine qua tenet absolutio: uti & matrimonium iudicandum non nisi coram suo Parocho, ex Concilio Trid. decreto de quo infra lib. IV. Vagabundis quicumque conferuntur Parocho, & eorum

quocumque nuptias contrahunt, quia non est major ratio de uno, quam de alio, cum nulli subiant, & ubique forum sortiantur.

3. Est & audienda Missa in sua parochia. In aliena non recte auditur; adeo ut Parochus alienum parochianum abicere possit ab Ecclesia sua, si tamen cesset contempnus. *e. 2. h. 1.* Et ita consuetudo permittit alibi sine noxa audire Missam. Vid. Navar. in *Manuali e. 21. nu. 5.* Azor. *Instit. Moral. p. 1. lib. 7. c. 6. qu. 4. c. 5.* Joan. Filesc. *Tract. De orig. Parochiarum c. 5.* Missa parochialis audienda *e. 6. c. 7.* Sacramentum quoque poenitentiae recte accipitur in Ecclesiis quorundam Religiosorum, nisi quod festo Paschali SS. Eucharistia Sacramento in propria parochia quisque se munitur jubetur sub poenis, de quibus in *d. c. Omnis inf. De poenit. c. remiss.* Navar. in *manuali e. 21. nu. 51.* Cui rei, ut commodius fiat, assignari dies quatuordecim, scilicet à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis exclusivè, qui ante aut post, licet pluries, susceperit venerabile Sacramentum, non satisfaciet Ecclesiae praecepto, quod est praecipuum, illos tantum dies concernens; licet seculi quidam aliter se sentiant & agere jactent. Dabit tamen dilationem causilla rationabilis ex Parochi consilio, *d. c. Omnis in princ.*

4. Porro Missa audienda diebus Dominicis, & omnibus iis, qui ex praecepto, aut consuetudine habentur festis, *e. hoc rit. c. can. Missa. De consuetud. Dist. 1. l. idque ex praecepto, non tam divino, quam Ecclesiastico, nec tam jure expresso, quam ex traditione accepto. Nam in d. c. 2. hoc rit. fit quidem mentio audiendae Missae, non tamen id tam praecipit, quàm praesupponit, quemlibet scilicet obligari audire Missam in sua parochia. Et quantum ad *d. can. Missa*, ille est Concilii provincialis, non universalis, nec loquitur de omnibus diebus festis, ut habet traditio, sed tantum de Dominicis, Vid. Suarez *De Relig. Tr. 2. lib. 2. c. 15.* Verum parum refert, sit expressum in jure istud praeceptum, nec ne, cum constet de universali traditione & consensu Ecclesiae. Ut inducat gravamen obligationem, quae in reatu mortali constituit omittentes baptizatos fideles, qui tunc incipiunt teneri hoc praecepto, ubi inter bonum & malum discernere possunt; aut non sunt capaces praecepti. Infideles hoc praeceptum non obligat, cum legibus Eccle-*

siae non teneantur; sunt enim foris, non capaces istius sacrificii, cui ne quidem interesse possunt.

De festo generali non est dubium, omnes obligari, quocumque in loco fuerint. Tantum quaestio esse potest de festo locali. Ubi dicendum, cum Navar. *e. 13. nu. 5. c. 23. 120.* incolam in loco alieno, ubi festum non est, morantem eo die non teneri ibidem ad observationem festi sui domicilii, quia non alii aut non alias ejus observationi obligantur, quàm in loco inventi. Unde licet illis etiam pridie è loco inventi. Unde licet illis etiam pridie è loco suo exire, & alibi operas suas praestare, sine peccato; nisi illud caussetur per finem aut causam. Vid. Suarez *d. lib. 2. c. 15. in fine c. Sanchez 3. De matrim. Disp. 8. q. 1.* Quantum ad incolam in loco audire Missam; non obstante, quod brevi tempore ibi sit mansurus, & alio perrecturus ad operas suas praestandas, Nam cum dies festus ipsum deprehenderit, etiam ad Missam eum obligavit, quanta audire tenetur; cum obligatio jam sit nata hoc ipso, quo ibi deprehensus, cui quantumvis satisfaciendum. Quod si tamen Missa serius dicitur, ut non possit expectari ejus hora, nisi cum detrimento incolae, qui alio tendit ad operas praestandas, posset dici is non teneri expectare; cum praeceptum non obliget ad inibi permanendum, sed tantum ad audiendam Missam: quae si non dicenda nisi sero, videtur non obligari incola expectare, Cesset tamen scandalum, & non obstat consuetudo. Suarez *d. lib. 2. c. 15. nu. 9.*

Quod attinet ad peregrinos, qui quasi domicilium habent, ejus ordinis sunt Studiosi, certum eos est teneri, cum hoc genus habitationis sufficiat ad forum adquirendum in ordine ad usum Sacramentorum, atque ita etiam ad obligationem festorum ibidem praepertorum: & absurdum esset, illos non teneri vivere secundum leges, quae alios stringunt. Suarez *d. lib. 2. c. 14.* Quod si peregrinus tantum ad aliquor dies mansurus in loco, idem dicendum, ut venatur ad observantiam festi localis, *can. Quia. contra. Dist. 2.* Si verò se habeat tantum instar transeuntis, non teneri ad Missam, licet teneatur abstinere ab operibus servilibus, donec in loco est, quia praeceptum est negativum. Quod si in loco dormierit, sed

sed statim perterritus in locum alium, ubi festum non est, non tenebitur audire Missam secus si in astatu bitoto tempore matutino: ut & si toto tempore matutino sit futurus in isto territorio, quia pro toto isto tempore obligat statutum loci ad Missam. Suarez. *d. loco n. 23.*

Q. An sit audienda Missa, quam majorem vocant? R. Videri id posse, per *can. Omnes fideles* *62. can. Cum ad celebranda 65. & can. 66. De consecr. Dist. 1.* quæ loca cum faciant mentionem solemnitatis Missarum, videntur accipienda de Missa solemniori & *can. Et hoc 52. d. loco* Quod etiam tendit *Extravag. Sixti IV. Vices, vers. Quodque fratres De treuga & pace.* Ubi prohibentur fratres mendicantes prædicare verbum Dei tempore Missæ in diebus festivis & Dominicis, ne populus abstrahatur à Missa, scilicet solemniori. Ed estiam facit, quod tempore solemnissimæ Missæ sicut publicationes dierum festivorum, jejuniorum, & similium, quæ culpabiliter ignorantur. Quod ut ita observaverit antiquitas, & ita observari foret conveniens, contrarium tamen hodie induxit consuetudo, quæ vim legis habet: ut parvam & simplicem Missam audiendo satisfiat præcepto Ecclesiæ, etiam unam tantum, quia non est præceptum nisi ad unam, ne quidem die Nativitatis. Nec facit, quod Sacerdotes tres celebrent: hoc enim de indulgentia, non etiam de præcepto, ut dicitur in *De celebrat. Missar.*

Alia quaestio est, An integra Missa sit audienda sub peccato? R. Omnino, nec ante benedictionem Sacerdotis, quam accipere pius est, egrediendum: egredientem ante posse privari communionem, aut confundi per Episcopum, *d. can. Omnes & can. Missas De consecr. Dist. 1.* Unde patet, esse grave peccatum, Missam non audire, aut non integram audire, cum talis poena non veniat inferenda ex levi culpa. Non ponit tamen gravem culpam nisi notabilis partis omisio, qualis est, si post lectum Evangelium quis veniat: nam tum ponitur defectus partis notabilis, non etiam ab Introitu usque ab Epistolam, vel exclusive, ut quidam volunt, vel etiam inclusive, secundum plerisque. Ut audiens Missam ab initio Evangelii non censetur partem notabilem omisisse, & satis fecisse præcepto. Si tamen usque ad finem audiat, nam si statim post

communione sumptam à Sacerdote egrediatur, nimia erit licentia, nec res creditur in populo peccati mortalis, sed oportebit, ut statim ad dimissionem populi. Si etiam ab Introitu Missæ adfuerit quis, & post communionem abierit, non exspectatur in qua parte, non potest dici omisisse partem notabilem. Imò si ab initio quid omiserit, si sine, licet tum constitutur pars notabilis, tamen putem non continere peccatum mortale. Vid. Suarez *tomo 3. in p. 3. D. Th. Diss. 89. vers. Jejunio sequitur.*

An igitur licitum erit partem omnium una Missa, etiam voluntarie & absque causa in alia supplere, audiendo illam partem, quæ in priori omisa? Ita inter alios ceteri hunc in *Manuali c. 21. nu. 2. & ad can. Quando 7. de consecr. Dist. 1. Norab. 10. nu. 18.* quem sequitur Azor. *d. lib. 7. c. 3. qu. 3.* quia præceptum tantum obliget ad Missam audiendam, sed partem unius Missæ omisam suppletur, non audit Missam integram, etiam si præceptum prius audiat posterior pars, deinde post. Verum non videtur propriè taliter audere quis satisfacere præcepto, quod requirit, ut audiatur tota Missa. Propriè autem totum non significat partes disjunctas, sed unitas & debito ordine conjunctas, maxime si totum artificiale: ut partes taliter audire non sit dicere Missam. Alias sequeretur, posse quem implere præceptum de audienda Missa, audiendo simul duas partes Missæ, v. g. si una altari deventum ad medium Missæ, in alio autem inchoetur à principio. Consequens est absurdum nemo concesserit. Sequela patet, quia etiam ille audit Missam totam, per duas partes, quarum utriusque potest esse sufficiens præsens, & adhibere requisitam attentionem. Quod simul id fiat, non refert, quia potest quis simul duo præcepta implere, scilicet recitando Horas Canonicas, & audiendo Missam. Nichil etiam obstat brevitas temporis, quia ea est per accidens. Est que hæc aliquorum de *Etia. Gl. in can. Quorundam Dist. 23.* quæ potest contineri, ex eo, quod in Missa, cujus unitas est cujusdam solemnitatis, ex duobus imperpetuis possit constitui aliquo modo unum, ita ut sufficiat ad supplendum præceptum, cum quod deest ad perfectionem non est sufficiens

ad peccatum mortale, & posset incidere causa etiam a veniali excusans. Verum merito suspecta videri debet sententia ista, ut parum consequentia intentioni Ecclesiastici præcepti, & religioni ac reverentiæ debitæ huic sacrificio: cum ad substantiam præcepti illius in primis pertineat, ut tota Missa audiat, continuè & per modum unitis sacrificiis, ut audiens debite possit exhibere partes suas ad integrè offerendum sacrificium per Sacerdotem, eo modo, quo sibi possibile. Vid. Azor. d. 1.7. c. 2. q. 3. Suarez d. disp. 88. Sect. 2. vers. Sed tum.

10 Ut autem quis audivisse Missam dicendus sit, opus non tantum corporali præsentia, sed & debita intentione attentioneque, & quantum in se est, audire & videre seu percipere aliquo modo Sacerdotis ministerium. Nam evangelio mentis ad exteriora, & animus fabulis ac confabulationibus super divitiis, mercibus, aut aliis, ut aliquibus moris est, quibus divitiæ in corde & ore, citra attentionem requisitam, pro notabili parte faciet non esse satisfactum huic præcepto ut rectè contra Medinam sentit Suarez d. Sect. 3. §. Ex his autem. Adde Azor. d. lib. 7. c. 5. qu. 1. & 2.

Adit attentio interior. Quod probatur ratione clara, quia lege præcipitur auditio Missæ, ut est actus humanus, sufficiens ad moralem præsentiam. Sine attentione autem non potest esse actus humanus, nec præsentia moralis. Aliàs qui tempore Missæ dormiret, studeret legendo, scribendo non haberet præsentiam necessariam, sed haberet se potius instar absentis. Deinde præcipitur hic actus etiam ut religiosus, & ad cultum Dei pertinens: ut non quavis attentio sed religiosa requiratur, ut Deum oret, ad verba Sacerdotis attendat. Nihil obstat, quòd solum attentio exterior cadat sub præceptum, non etiam interior actus, qui non præcipitur lege humana; nec cadit sub legem humanam: nam interior illa attentio ita est conjuncta exteriori, ut si illa desit, non possit dici hæc adesse, cum auditio Missæ præcepta requiratur actum humanum sufficientem ad moralem præsentiam. Sine attentione autem interiori non potest esse actus humanus constituens moralem præsentiam. Unde voluntarie exercentes actus exteriores, at-

entioni Missæ repugnantes, peccant contra reverentiam rei sacræ, & si magnam partem Missæ taliter consumant, peccant mortaliter, nec possunt dici audivisse Missam. Navar. c. 13. num. 27. & c. 21. numer. 6. in c. m. Quando de consecr. Dist. 1. Nota. 10. num. 13. Suarez d. disp. 88. Sect. 3.

Dum recitatur Evangelium, mandatur præsentibus, non sedentes, sed stantes venerabiliter curvi verba Dominica audiant, & fideliter adorent, can. Apostolica 68. de consecr. Dist. 1.

Sunt autem causæ ab audienda Missa excusantes: ut impotentia; vel spiritualis, qualis detigerit excommunicatum, interdictum, cui interesse sacris inhibuitur; vel corporalis, qualem ponit infirmitas, quæ domo egredi non patitur; periculum vitæ, proximi, cui assistendum, necessitas, aliudve impedimentum, quod ponit carcer, sive justus sive injustus: uti & officium, quod moram non patitur. Sic milites custodientes castra, portas, muros, excusantur. Dat & consuetudo excusationem mulieribus ante purificationem, quæ ex quadam decentia & reverentia non improbat, c. un. de purificat. post partum. Consuetudinem, qua viduæ nobiles ad certum tempus post maritorum mortem domo se continent, Missam non audiunt, laudabilius foret non servari: tamen verè introducta est, Prælati non contradicentibus, excusat. Quod & dicendum de ea, qua virgines nobiles domo non egrediuntur nec Missas audiunt, quatenus sufficienter præscripta. Convenientius tamen foret, ad audiendas Missas egredi. Vid. Navar. in summa c. 21. num. 9. Azor d. lib. 7. c. 7. qu. 1. 2. & 3. Suarez d. disp. 88. Sect. 6. §. Sextum caput.

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

SUMMARIUM.

1. Decima vel Decima quid?

Ll 3

2. De-